

³
 Qua occasione anno
 præterito Millesimo Sex-
 centesimo Quadragesimo
 Octavo Cosaci Zaporovi-
 enses, uno nefario authore
 conciti, inito foedere cum
 Tartaris Budziacēsis eor-

rumque Duce Tohaibeo, & deinceps cum Cha-
 mo Crimensi arma contra Reipublicæ exerci-
 tum, ejusq; Duces sumpserint, quanta nostra cla-
 de ad Corsunum pugnatum, quam ingentem
 deinde Exercitum infinita rustica plebs, conti-
 nuo armorum contra Tartaros usu, bello affue-
 ta, atque exemplo Cosacorum tumultuantium
 ad rebellionem concita effecerit, quid Exercitus
 noster Panico quodam terrore à Pilaviecijs
 dissipatus, deinde à Leopoli repulsus Reipubli-
 cæ consternationis atq; mœroris iniecerit, quid
 ipsi Varsoviæ, atq; toti Electionis Novi Regis

267. A
 Tartu S...
 9589

4
Pol non
conventui trepidationis intulerit, admoto hostili exercitu Zamoscio, illudq; obsidente minime opus est ad praesens recedere. Itaq; illud memoraverim, quod vel ipsa fama, quasi jam electi Regis JOANNIS CASIMIRI ratum potuerit, quod tam ingentes hostiles exercitus relicto Zamoscio ad suas sedes remigrare coegerit, atq; Republicam ab interitu (si hostis Vistulam transire voluisset) liberaverit. Nimum haec omnia, quia anno praeterito Orbi Christiano nota sunt, nova narratione non egent, & rapit in sui admiratorem animum, cum singularis & extraordinaria Dei providentia, qua hoc anno res Polonicas fovit, tum ingens animus & Spiritus Regis JOANNIS CASIMIRI, quo rebus tam dubijs, & summis Regni periculis commissorum sibi a DEO populorum & Dominiorum defensionem suscepit. Utrumq; enim hoc tacere peccare esset in Deum impietate, & in unctum ejus ingratitude. Optimae spei, in quam nos erexit tam faustum initium Regni JOANNIS CASIMIRI, successerunt Comitibus felices ejus Corona-

5
ronationis, in quibus cum orarent Ordines, ut si commissio Pacificatoria ex voto non succederet, ipse Rex in hostem ire vellet, Regiamq; Majestatem opponeret, quamvis intelligebat, non satis ab Ordinibus provisum esse securitati Reipublicae, neq; ea decreta subsidia, quae tam ingenti bello agendo sufficerent, magno tamen & imperterritio animo hanc in se provinciam suscepit, omnem suam auctoritatem, etiam apud externos, ad hoc unum conferendo. Bellum itaq; ab hinc praeparare non destitit, praefectis interim exercitui tribus Ducibus pari potestate, qui imperata Regis exequerentur, quaecunq; illis per intervalla Georgius Comes a Teczyn Ossolinski Sacri Romani Imperij Princeps, Supremus Regni Cancellarius, per citissimos nuncios deferret. Ita consumptum reliquum hyemis, & magna pars veris. Cum interim jam constaret Regi, quid in causa fuerit irritae commissionis Pereaflaviensis, & unde imponebatur necessitas Ducibus Regij exercitus, cum rustica plebe, circa Barum cruento, sed tamen felici

6
Marte decernendi, nempe patuit jam consilium
hostis, tradendi Regni Transylvano, inita cum
eo armorum societate, inquam ut & Moscum
pollicitatione magna parte Provinciarum Rus-
ficarum pertraheret, plurimum idem hostis la-
borabat, sed in hoc potissimum omnes ingenij
sui nervos intenderat, ut omnes, quotquot sunt,
potentissimas Tartarorum Ordas in subsidium
sibi contranos adscisceret. In hoc conatu dum
hostis tempus insumit, usus eâ morâ prudentis-
simo consilio Rex, missisque legationibus for-
midabilem illam cum Transylvano & Moscho
armorum conjunctionem avertit, & appropin-
quante Festo Pentecostes, quod Regij Comis-
sarij Terminum armistitij fecerant, Ducibus
Exercitus sui imperat, ut coadunato exercitu
hostem aggrediantur, neq; tempus rei agenda
omittant, priusquam hosti subsidia Tartarica
advenirent. Exequuntur Regia imperata Du-
ces, hostem multis in locis ad internecionem cæ-
dunt, præsidia ejus arcibus, Civitatibus deturbât,
easq; in potestatem Regis redigunt: quo tumultu ex-

tu ex-

7
tu excitus Chmielnicius, cûm trecentorum
millium exercitu, ingentibus præterea Tartarorum
fultus auxilijs adest. Contraxerant jam
Regij Duces, circa Constantinovum rem con-
tra hostem agentes, omnes ferè eas vires, quæ-
cunq; ex Decreto Comitiali haberi poterant,
verum cum eas hostili potentia impares cerne-
rent, secedendum sibi ad Zbarascensem arcem
putârunt, loco commodo, uti ab eventu patuit,
sitam, ibique castris locatis, eandem vallo, & fos-
sâ muniunt, fixum in animo habentes, duram
potius & arctam, dum nova venirent subsidia,
ferre obsidionem, aut fortiter pugnando occum-
bere, quam turpi fugâ sibi consulere. Interim
Rex convocato Varsoviæ Senatu, animi sui pro-
positum in hostem die Sancto Joanni Baptistæ
sacrâ eundi ei aperit, faustisq; omnium exceptis
acclamationibus edicit. Die verò suprascripta, ad-
veniente benedictione à Nuncio Sedis Aposto-
licæ acceptâ ense & vexillo sibi ex altari tradito,
movit Lublinum versus, quod, intra decimam
à profectioe Varsoviensi diem, solemnî milita-
ripom-

8
ri pompa à Nobilitate & multitudine exceptus
ingressus est. Ibi aliquantisper, dum novæ le-
giones convenirent, moratus, fit certior de
de obsesso ad Zbarasium exercitu, quare om-
ni abjectâ morâ, quamvis parvo adhuc exer-
citu, neque comparentibus speratis subsidijs, in-
trepido animo, summâ in auxilio DEI, quam
mente hauserat, fiducia, Lublino decimâ septi-
mâ Julij proficiscitur, & in ipso discessu supra scri-
ptum Regni Cancellarium, exercitus se comi-
tantis Locum-tenentem Generalem constituit.

Sequenti die Crasnostavum ventum, &
omnibus viribus in unum collectis, magnis quo-
tidie itineribus, Rex castra promovebat, excipi-
endo per intervalla hinc & inde advenientes suc-
cursus. Illud unicum Regem anxium faciebat,
quod missi in omnes partes varij exploratores
nihil certi de hoste afferebant, nec ii, qui magno
precio, spreto salutis periculo, penetrandi ad ca-
stra obsessorum emptam operam locabant, re-
vertebantur, nihil omnino ab exercitu obsesso
adlabente notitiæ. Venit tandem Vigesima
tertia

9
tertiâ die à profectioe Lublinensi ad Castra Re-
gia, ad Toporovum sita, vnus strenuus miles, li-
terasq; attulit ab obsessi exercitûs Ducibus, stri-
ctam obsidionem, famem, & aliarum rerû belli-
carum inopiam significâtibus, Regiamq; Maje-
statem, ut opem festinaret, obtestâtibus. Tum ve-
ro jam quam celerrime, & quam proximis itine-
ribus, in subsidiû deplorati propè exercitûs, pro-
perare visum, eâ tamè electâ viâ, quâ adveniêtes à
Leopoli cohortes Regem assequi, & commeatus
ab eadē Civitate, reficiendo militi, præsertim pe-
diti, posset suppeditari. Promota itaq; castra ver-
sus Oppidum Bialocamenû, vbi ob injurias cœli
quatrimum consumptum, non sine ingenti Re-
gis sollicitudine, quod de hoste nihil sciebatur.
Quamvis enim non deerant, qui spreto salutis
periculo, ex castris Regiis excurrendo, interci-
perent captivos, sed quia ex illis nec de potentiâ
hostili, nec de consilio quidquam perfecti intel-
ligi potuit, in eadem de hoste ignorantia, ut an-
te, versabamur. Eâ enim iste rebellis Cosaco-
rum Dux vsus est arte, quod exercitus in auxilium
suum

10
suum ingentibus, neque antea visis Tartaricis
copiis, quibus una cum Cosacorum Legionibus
conjunctis, Regium exercitum obsederat, ita in
officio continuit suum exercitum, ut nullam inde
excursionem, tanquam ipse obsidione cingeretur,
permitteret, sed quicquid Barbari ad usum
poscebant, in castra eorum inferri faceret. Pro-
gredienti decima tertia Augusti cum exercitu
a Zloczewo Regi occurrunt cohortes Palatini
Cracoviensis, captivumque Tartarum adducunt,
a quo illud tantum exploratum, adesse Chanum
Crimensem in exercitu Cosacorum, caeterum
quod hosti consilium fuerit, quis exercitus no-
stri ad Zbaraszium status, nihil certi ab eo in-
tellectum. Progrediebatur nihilominus eo die
exercitus, conspicua sane acie, quam Rex ipse
alijs etiam diebus, admirantibus vetustissimis mi-
litum, solebat instruere, ut in ipso itinere assue-
sceret miles servare ordines, tenere gradum,
ferendi que alijs subsidij modum edisceret.

Hoc ordine cum ea die incessisset Exerci-
tus, Rex inclinante & vesperscente die, me-
dio

11
dio a Zborovo milliari, sex circiter leucis ab
hoste distante loco, castra locat: Crastina die
ulterius progressurus, nisi prohibuisset palu-
dosa & limosa apud Zborovozvia, ob adiacen-
tia utrinque stagna & suo pte ingenio maren-
tem terram, ideoque transitu difficilis. Quam-
obrem per sequentem diem decimam quartam
Augusti ibidem subsistere visum, dum iter in-
stauraretur traducendo commodius exercitui.
Interea Rex crastinum Festum Assumptionis
in coelos Deiparae, solita pietate praeveniens,
sacram synaxim sumpsit, magno totius Exer-
citus spectantis ad pietatem sensu. Hoc cultu
per soluto superis, Rex ad solita belli munia re-
gressus, quid in itinere, quid in praelio, si ad il-
lud ventum foret, agendum esset, cum Cancel-
lario & alijs Senatoribus contulit, & ea quae
constituerat, Tribunis militum, Centurioni-
bus, & quorumcunque illa scire interfuit, edici
mandavit. Inclinante jam die, incertum quo
authore, currebat per castra rumor, hostem in
vicinia aliquot locis visum, sensim castris ad re-

repentem, quamobrem mandato Regis Cancellarius Marcum Gdesynium militem, & Centurionem veteranum, imprimis verò peritiâ explorandi de hoste ante omnes celebrem, hocque nomine ab anterioribus Ducibus commendatum laudatumque, additis illi aliquot levioris armaturæ cohortibus, & Centurionibus hâc in re peritis, ire jubet causa explorandi de hoste, monetque ne sine insigni aliquo captivo ad Regem regrederetur. Reversus vesperscente die Gdesynius, retulit Regi se ad trium milliarium spatium, omnia loca circumcirca perlustrasse, sed ne vestigium quidem hostis reperisse: itaque jussu Regis monet Cancellarius Castrorum excubitores, ut crastinâ luce quam maturrimè versus Jeziornam proficiscerentur, viderentque num aliquis motus sit ab hoste, secundum hos iret primâ vigiliâ, ducente eam Carolo Duce Corecensi, illū denique sequeretur ipse exercitus, cum tormentis & apparatu bellico, superato difficili & limoso tramite, de quo supra diximus, præstolaturus, dum

dum currus & impedimenta omnia limosam eandem viam superarent. Insuper dat negotium cohortibus Palatini Cracoviensis, ut in loco castrorum suorum tantisper manerent, donec currus omnes & impedimenta transfirent.

Venit dies decimaquinta Augusti, dies inquam sacra triumphanti Cœlorum Reginae, imo & Poloniae, quo titulo eam totum hoc Regnum supplex veneratur, perficiuntur omnia imperata Regis, abeunt summâ luce castrorum excubitores, eos sequitur cum primâ vigiliâ Dux Corecius: superanti limosam viam exercitui, ipsemet Rex indefatigatus assistit, impedimenta & apparatus bellicus, paludosum tramitem transeunt. Interim Castrorum excubitores usque Jeziornam, unâ & mediâ leucâ à Castris distantem, progressi, visis à longè aliquot antecursoribus Tartaricis, nunciant Regi adesse hostem, ut ipsi rebantur, non cum toto exercitu, sed validâ ejus parte venientem: quod postquam intellexit Rex, advocatis iis, quos laboris socios sibi adsciverat, instruere incipit illam

14
partem exercitus, qui paludosum illum tramitem superaverat. Sed vaferrimus & velocissimus hostis, non armis, non sarcinis, aut ullis impedimentis onustus, semperque celeritate bellare solitus, tum quoque eam usum, non multum temporis struendae aciei concessit, nam quinque milliaribus, a loco ubi Regium obsidebat exercitum, hac nocte confectis, cum Centum millibus Tartarorum, & quinquaginta millibus selectissimi equitatus Cosacorum, Regi occurrit, subsequenter Centum quinquaginta millibus Cosacorum, qui vesperscente eadem die advenerant. Postquam itaque propius accessit hostis, quinquaginta millia suorum in alteram partem paludosa viae, ad circumvenienda terga nostra destinat: Centum vero millia a fronte Regis locat, ut utrinque exercitum nostrum premeret. Antequam in conspectum Regij exercitus venisset hostis, a tergo, nimirum ex altera parte limosa illius viae, supra quam currus nostri, arctissimo agmine transitum praestolantes, constiterant, oritur tumultus, & dissoni cla-

15
ni clamores, quibus permota pars illa exercitus, quae nondum transierat, vertit se in hostem cum suis Centurionibus, & Tribunis Militum ibi nascitur quo errore (nam variis hoc imputatur) cohortes nostrae longe a curribus & Oppido jam milite firmato abductae, deserto insuper peditatu, ad arcendum transitu hostem, supra limosum tramitem relicto, quem protegere debuerat, praebuerunt occasionem, & delendo illi peditatu, & suae Cladi, quam acceperunt. Periere enim tunc Balduinus Comes de Teczyn Ossolinski, Magni Cancellarij ex Fratre Nepos, Felix Ty-skievicius Palatini Brestensis Filius, Georgius Rzeczycki Capitaneus Vrsedoviensis, praeter alios viros insigniores, minor tamen fuit quam pro tumultu caedes, nam computatis etiam virioribus capitibus non amplius ex nostris, in eadem parte paludosi tramitis, quam mille desiderati, reliqui, quibus fortuna belli tunc pepercit, inter currus se recipiendo, obversi in hostem eum fortiter repulerunt, & postmodum superato difficili illo tramite, Regi se, & reliquo exercitui
allo-

associârunt. Dum ita res in illa parte agitur, veniunt in conspectum Regis divisi bifariam exercitus hostiles cōstituentes Centum millia hostium. In primis conserit cum hoste manus prima vigilia quam ducebat Dux Corecensis. Dux Vir fortissimus sustinuit hostem, tandem obrutus multitudine, sensim & pugnando versus exercitum nostrum se recipit, hoste etiam subsequente.

Ibi verò in primis patuit gloriosa, expedita in omnia pericula, animi, Magni Regis Nostri fortitudo, cum inusitato non tantum Monarchis & Regibus, sed etiam Ordinarijs exercituum Ducibus exemplo, ante primam aciem in patenti campo, solo stricto gladio armatus, ubiq; occurrebat, ubiq; aderat, suos animando, hac immortalis gloriâ dignâ voce ad milites usus: Vobiscum vivere, moriq; volo. His non contentus, nutantibus primæ vigiliæ vexillis, submittens in subsidium novas cohortes, ipsemet Rex in aciem eas producit, hostemque ad cecidendum cogit. Verùm cum neq; hac submissa

à Rege

à Rege subsidia, affluenti innumeræ hostium multitudini resistere possent, Cancellarius à Rege iussus in lævam advolat, hisquè laborantibus submittit subsidia, hisquè cedentibus, ipse se cum reliquis cohortibus opponit, non densâ sagittarum procellâ, non ingenti Tartarorum cuneo sibi potissimum, ut erat formâ corporis & habitu cōspicuis, imminenti, perterritus. Constitierant in secundo agmine auxiliares cohortes, quas contra hostem Rex succedere jubet, illæq; impigrè irruentes, sustinuerunt impetum hostis; converso deinde in subeuntes per occultas valles Cosacos, qui forte aderat in lævo cornu peditatu, sensim deserbuit furor hostilis, deincepsquè solas velitationes exercendo, & tentato, irrito conatu, dextro cornu, quod Potocius Palatinus Podoliæ curabat, lævum verò Georgius Lubomirscius Capitaneus Cracoviensis, aliquot horis ante occasum solis turpiter hostes campo cesserunt, & in sua castra se recipiendo, advenientibus centum quinquaginta millibus Cosacorum, de quibus supradiximus, sensim ab

C

omni

18
omni parte, & è longinquo exercitum, & castra Regia circumdando, formam obsidionis ostentabant.

Ita dies is, qui Poloniae extremus videbatur, illaque cadente toti Christianitati fatalis, inaudita & incomprehensibili providentia Dei & gloriosissimam fortitudine imperterriti Principis exactus est; desideratis in hac parte quinque aut sex militibus, viginti vero aut ad summum triginta vulneratis. Depulso hoste Rex cum Senatu praesente, castrensi more, in equis deliberat, quid facto opus sit, spectata tantam multitudinem hostium, trecenta millia superantium, praeter alium hostileni exercitum, qui Regium exercitum jam semisepultum obsidebat. Versabatur ante oculos periculum, ne & iste exercitus simul cum Rege obsidione clauderetur, circumfusis jam nobis undique hostium copiis; Ad ferendam vero obsidionem nec locus munitus, nec abundantia victualium, nec spes alicujus auxilij aderat, clauso obsidione Rege, & in utrisque castris primariis Praefectorum. His inter

19
ter se agitatis, variae erant sententiae, ferè tamen ab omnibus in eam sententiam itum, aut Principem clandestinè abducendum esse, aut Chanum Crimensem blandiori Epistola demulcendum, atque à societate Cosacorum variis pollicitationibus abstrahendum.

Cancellarius verò cum neque clandestinum modum abducendi Principis, neque ferendi subsidij ullam viam rationemque inveniri posse asseruisset, omnem spem salutis à providentia DEI, & à fortitudine optimorum bello virorum petendam esse duxit, hoc est, conglobato exercitu quaerere oportere salutem per medios hostes, caetera Deo committenda. Interim non absere putavit, compellere Chanum literis, non ejusmodi tamen tenoris, quae indignitatem aliquam, quasi jam victi Principis, praesferrent. Itaque postquam Rex fugam detestatus & abominatus, hanc ultimam secutus est sententiam, mandavit supremo Cancellario, ut eas literas ad Chanum mitteret, quas ipse Regentem Cancellariae suae, sine mora, infra scripti tenoris, exarare jusit.

JOANNES CASIMIRVS DEI gratiâ Rex Po-
lonia, Magnus Dux Lituania, Russia, Prussia, Maso-
via, Samogitia, Livonia, Kiovia, Volhynia, Smo-
lenscia, Cernichoviaq, nec non Suecorum, Gothorum,
Vandalorumq, hereditarius Rex, Magnarum Ordarum
libero Chano Islan Giereio, Cerkassiensis, N. hacensi, Pe-
tioresi, Szemensi, Perecopensi, Crimensi, Amico & Fratri
Nostro salutem. Cum sciamus te memorem esse beneficio-
rum à Fratre Nostro, Serenissimo & Potentissimo Domi-
no, Domino VLADISLAO IV. olim Poloniae Rege, (caelesti
jam Regno fruente) acceptorum, qui te benignè tractavit,
incolumem servavit, libertate donavit, quam nactus hoc im-
perium, quod nunc tenes, adeptus es, miramur, quod cum
memor sis tantæ Serenissimi & Potentissimi Vladislai IV.
Fratri Nostri erga te beneficentia, cum nos venimus ad se-
dandos motus imperij nostri, associasti te huic rebelli no-
stro, & contra exercitum nostrum arma sumpsisti, licet nul-
lo tuo solatio & fructu, speramus enim quod neq, postmo-
dum DEVS conatus tuos prosperabit: Nihilominus polli-
ceri tibi amicitiam Nostram, & revocare tibi in memoriam
beneficia Fratris Nostri, nunc amicitiam Nostram tibi offe-
rimus, & utrinq, illam florere cupimus. Datum in Castris
ad Zboro wo die decimâ quintâ Augusti, Anno à Nativitate
Domini Nostri JESV Christi, Millesimo Sexcentesimo Qua-
dragesimo Nono, Regnorum Nostrorum Poloniae I. Sue-
ciae II. Anno.

Ad Mandatum Sac. Reg. Ma-
jestat. Proprium.

21
His cum literis eadem nocte, misso captivo
Tartarico ad castra Chani Crimensis
Rex, comitantibus eum Cancellario, aliisque
Proceribus, tota castra circumcirca obequita-
bat. Interim jussu Regio, lucente Lunâ, tumul-
tuario opere, fossia & vallum præ castris exci-
tabatur, ea loca, ubi operæ sufficere non pote-
rant, curribus opplebantur, Rege totum exer-
citurum ad vigiliam integræ illius noctis adhor-
tante, & alia, quæ usus belli poscit, præscribente.
Nocte deinde intempestâ, nunciatur Regi, spar-
sum ab aliquibus meticulosis in remotiore ca-
strorum parte rumorem, quasi Rex mediâ no-
cte discessum è castris pararet, tum Rex gna-
rus, quid ex illâ falsâ famâ perturbationis in e-
xercitu nasci posset, illicò conscenso equo, tota
castra prælucentibus funalibus obibat, suam o-
mnibus testatam faciens præsentiam, idq; ipsum
iteratâ vice præstitit, quo invictæ suæ constan-
tiæ exemplo revocaret à consilio turpi fugæ
eos, qui illam molirentur.

Posteræ diei summâ luce ab alterâ parte li-
mosæ

mosæ illius viæ, novus exoritur tumultus, cum Oppidum Zborovvo, aliquot cohortibus peditum præsidio, à Rege firmatum, quinquaginta millia Cosacorum oppugnarent, & impedimentorum nostrorum majorem partem in eâ parte hærentium, innumerabilis Tartarorum multitudo diripere conaretur. Sed utrobiquè irritus conatus hostium fuit, nam & Cosaci ab Oppido repulsi, & calonum lixarumq; nostrorum multitudo ductu optimorum militum, & aliquorum religiosorum, adeò fortiter restitit Barbaris, vt non tantum eos à curribus nostris longè arcuerit, sed etiam ad multa stadia eosdem persequendo, ingentem in illis stragem ediderit. Non dissimili successu Oppidum Zborovvo propugnatum, nam adscita pars calonum & lixarum inter peditatum nostrum Oppidum propugnantem, factâ inde eruptione, ingenti distantia loci Cosacos persequendo adeò cædebat, vt eorum cadaveribus campi longè lateque opplerentur. Interim hostis, conjunctis jam viribus, diviso trifariam exercitu (nam quartam partem Castro-

rum

rum nostrorum Oppidum cum stagno supra memorato tegebat) à fronte Castra Regia aggreditur, atque imprimis levibus velitationibus distinèdo Regem lævâ, per occultas valles juxta littus stagni infrajacentis, submittebat innumeras legiones peditum, quæ occupato, imminenti castris nostris templo, Ruthenico, vallo illud, fossâque munire, indeque castris nostris propiùs accedere cœperunt, observatâ propugnaculi lævæ partis debilitate, quod nec satis benè munitum, nec sufficiente præsidio firmatum. Quod conspiciatus Cancellarius, mandante Rege, quam primum operas usq; ad ripas stagni continuare, locumque illum milite firmare imperat. Verum operum continuacionem interrupt hostis, mox ex munitione templi Ruthenici, de quo supra meminimus, tormenta & machinas bellicas in nos collineans, usque castra nostra quatiens; deinde cæco impetu per occultas valles, secundumque ripam stagni ad oppugnanda castra nostra, innumerabilem effundens multitudinem, quæ tanto irruit impetu

nicij ad Regem scriptæ, per occasionem literarum Regis, ante aliquot dies, ad castra Cosacorum missarum, quibus Rex Chmielnicium rebellem, & perfidum declarabat, abrogans illi imperium in exercitum Cosacorum datum; Cosacos verò monens, ne Chmielnicium amplius audirent, sed huic obedirent, quem Rex illis, literis suis publicis, præficiebat. In hac itaque Epistolâ Chmielnicius ad Regem scriptâ, magnâ cum submissione animi fidem suam, & obsequium erga Regem asserens, & quicquid malorum secutum fuerat, Regiis exercitibus, se persequentibus, tribuens, promptum se exequendis imperatis Regiis, resignandâq; potestatis in Cosacos sibi concessæ, ostendebat. Utrisq; his literis lectis, respondit Rex literis Chani Crimensis, deputaturum se Cancellarium, illiq; commissurum, ut loco aliquo, inter vtrâq; castra medio, cum Vesirio Chani colloqueretur. Inclinate jam sole versus occasum, nunciant Vigiles castrorum, Vesirium Crimensem in campo adesse Cancellarium præstolantem, tum Cancellarius post aliquam

quàm temporis moram, Vesirio ad colloquium, propè ipsa castra Regia, in locum à se delectum, evocato, tandem castris egressus, inter innumerabiles hominum catervas, longè à loco congressus consistentes, octo è suis comitibus assumptis, in vallem planam ad eum descendit. Ibi dictâ in primis mutuò salute, quid nomine Domini sui adferret Vesirius, rogat Cancellarius, quandoquidè Rex, Dominus ejus, rogatus à Chano Crimensi eâ de causâ illum misit, ut intelligeret, quid Vesirius nomine Domini sui posceret. Paucis respondet Vesirius, se à Domino suo missum esse cum testificatione benevolentis & amicitie fraternæ erga Regem, ad quam eum invitabant vetera beneficia Regiæ Domus: hinc ad vteriores sermones inter Cancellarium, & Vesirium ventum, per quos Cancellarius id agebat, ut mentem Vesirij altiùs introspiceret, quidnam sub specie amicitie Dominus ejus vellet. Postquam verò intellexit nō amplius peti, quam stipendium militare, antiquitùs à Regibus Poloniæ Chani Crimensibus dari solitum, & præte-

rea gratiam Regiam Cosacis, pollicitus Cancellarius totum, quod audiverat, Regi se relaturum, curaturumq; vt amicitia, & fraternitas inter hos Principes redintegretur, pacti invicem postera luce se redituros, captumq; colloquium continuaturos, amicè ad castra sua digrediuntur. Priusquàm ex eo loco abirent, misit Vesirius tam ad Cosacos, Oppidum Zborovvo incessanter oppugnantes, qui, minis interpositis, eos monebant, ut illicò ab oppugnatione Oppidi desisterent, munitiones desererent, tormentisq; inde abductis, in castris suis se continerent, quam qui Tartaros circa castra Regia, cum nostris vexillationes exercentes, campis vndiq; depellerent. Finità, per hæc, eà die, successit nox quietissima, vigiliæ tamen castrorum non intermissà diligentia peragebantur, ne hostis sub specie amicitia nocturnis insidijs nos appeteret. Ergo decimà septimà Augusti prodierunt iterum in campum Cancellarius, & Vesirius, interingentes ab vtrinq; effusas copias, inter quas amicæ salutationes & colloquia, tanquam perfectà pace peragebantur, non

non sine ingenti discrimine Cancellarij, quem sæpè innumerabili agmine circumvallabat hostis, prætextu congressûs, & colloqij, cum nostris hominibus, quod ille intrepido animo sustinuit, neq; ab incæpto opere passus est se revocari ab his, qui indemnitati ejus volebant consultum. Stetit itaq; pax, intra horas viginti quatuor, computando tempus ab illâ horâ quâ, tractari cœptum, constitutis pactis gloriosissimis, quorum hæc est essentia.

Ab hac horâ sit inter Regem JOANNEM CASIMIRVM, ejusq; Successores Reges Poloniæ, & Islan Giercium Imperatorem Tartarorum, ejusq; familiam Giercium, amicitia, & fraternitas in perpetuum. Rex Poloniæ, ex liberalitate & munificentia suâ, dabit Stipendium ordinarium Imperatori Tartarorum quotannis, quod ipse per Legatos suos petet, missos Camenecum in Podoliam. Imperator vicissim Tartarorum erit obstrictus, adesse Regi cum omnibus suis copiis, quandocunq; Rex jussit, contra quemvis hostem Regis. Non amplius licitum erit vel vni equiti Tartarico, hostili animo ingredi viciniora Regis Poloniæ, aut prædas agere, imò Imperator Tartarorum indemnes ab omni incursione Tartarica præstabit ditiones Regis Poloniæ. A Castris Zbarazensibus obsessis confestim Tartaricas, quam Cosacorum copias absolvet, illumq; exercitum ad Castra

Sac. Reg. Majestatis vel quocunq; Rex jusserit, transeuntem minimè infestabit. Ex ditionibus Sac. Reg. Majestatis, sine ullà morâ, omnes Tartaricos exercitus, & quicquid est Turcarum Vromeliensium educet, & ad illorum sedes relegabit. Rex autem Polonia in gratiam Imperatoris Tartarorum, exercitum Cosacorum Zaporoviensium humiliter veniam rebellionis petentem, & scelus suum deprecantem, à crimine prædicto absolvet, & in gratiam Regiam recipiet.

Sic pace cum Imperatore Tartarorum stabilitâ, digrediuntur Cancellarius & Vesirius cum applausu & lætitiâ totius exercitûs, mandans Cancellarius Chmielnicio, qui Vesiriû comitatus eò advenerat, vt intra duas horas mitteret ex suis aliquos ad Regem, nomine totius exercitûs Zaporoviensis, petendæ veniæ causâ, quod ille mox executus est. Advenientes itaq; in Castra Regia, qui à Chmielnicio missi erant, ducebantur inter densa agmina militum in amplissimum tentorium ad Regem pro Majestate sedentem, in cujus conspectû postquam venerunt, procidentes in terram, crimen totius exercitus cum lachrymis confessi sunt, veniamq; & misericordiam orando, supplicem libellum nomine totius exercitûs Regi porrexere. Deinde nomine Regis respondit Cancellarius, Regem pro innatâ clementiâ nullius, tanto minus Subditorum suorum cruoris sitientem, gravissimum crimen exercitui suo Zaporoviensi ignoscere, modò deinceps ille atrocissimum hoc delictum, fide, obsequio, virtute, corrigere, & supplere contendat,

dat, quod autem attineret supplicem libellum, Regem ea, quæ petuntur, expensurum concessurumq; quæ ex dignitate Majestatis suæ, & ex securitate salutis Reipublicæ concedi poterunt.

His peractis duo sequentes dies, exequendis rebus jam constitutis dati, videlicet dum Rex super petita Cosacorû voluntatem suam declararet, dum Chmielnicius fidem, & obsequium, nomine totius exercitûs Regi, & Reipublicæ juraret, dum literæ Pactorum vltro citroquè redderentur; dum inter ipsos Principes familiariores visitationes peragerentur, certantibus Principibus inter se donis, missis vltro citroquè præstantibus equis.

Tertiâ tandem die abibant omnes Tartarici exercitus, versus Zbaraszium, eos sequebantur Cosacorum legiones, prius tamen veniente ipso Chmielnicio ad castra nostra, veneratum Regem, ad quem introductus in terram prostratus, veniam criminis flens petiit, omnem in posterum fidem & obsequium Regi pollicitus.

Hâc ratione, intra breve temporis spatium, extinctum est formidabilis belli incendium, nō ad solius Regni Poloniae ruinam, sed ad Christianitatis totius perniciem excitatum. Rex per biduum in eodem cōsistens loco, non prius promovit castra, quam intellexit, omnes Tartaricas & Cosacorum legiones ad Zbaraszium pervenisse. Lento ergo agmine incedendo, rursus ea apud Gliniany, versus Leopolim, firmat, opperens, de exerci-

32
tu Zbaraszensi notitiam, quâ habitâ, sciensq; copias illas ab ob-
sidione jam liberâ, iter versus Gliniany suscepisse Leopolum in-
gressus, solennes DEO reddidit gratiarum actiones. Quo paucis
post diebus tres Duces, quos Rex exercitui postmodum ad Zba-
raszium obsessio, pari potestate præfecerat, venientes, nimirum
Andreas Firlei Palatinus Sendomiriensis, Stanislaus Lancko-
ronski Castellanus Camenecensis, Nicolaus Ostrorog Pocilla-
tor Regni, submissè Regi actis gratijs, quod vitæ suæ discrimine,
illis obsidione liberatis, salutem dederit, recensuere, volente Re-
ge, acta totius illius arctissimæ obsidionis. Quæ quoniam longum
esset hîc repetere. sufficere inuissè, decem non amplius milli-
um exercitum, septem hebdomadarum in spatio, trecentorum
millium Cosacorum, centum verò millium Tartarorum obsi-
dionem sustinuisse, hostem aliquando intra vnam diem duode-
cies, aliquando quindecies oppugnationem Castrorum nostro-
rum resumentem, semper strenuè rejecisse, Cosacorum & Tar-
tarorum supra Sexaginta millia cecidisse, ex nostris duobus tan-
tum Millibus, iisque majori ex parte, morbis, famequè mortuis,
desideratis. Ad eam enim rerum omnium inopiam, quando
soluta est obsidio redactus fuit Regius exercitus, vt ne sex qui-
dem dierum intervallo, amplius illam ferre potuisset. Quæ
omnia cunctorum quidem, quos illa claudebat obsidio, virtute
steterunt, sed inter alios Ducis Wisniewiecy animi fortitudi-
ne, & pugnandi peritiâ. qui hâc obsidione eximij bellatoris lau-
dem est consecutus. His Rex auditis, postea de continendo
in futuris hybernis exercitu, cum Ducibus belli egit, re-
busq; omnibus perfectis Varasiam redijt, Regina
ipsi duorum dierum itinere obviam
prodeunte.

Verzeichnuß der
Iemigen

93.

94

Churfürsten / Fürsten
vnd Ständen des Heil. Röm. Reichs / auch
deren Râth / Botschafften vnd Gesandten / wie
sich dieselbe zu dem nacher Regenspurg vff den 21.
31. Octobris des 1652. Jahrs außgeschriebenen
Reichstag / nach vnd nach / eingefunden haben.

91
Getruckt im Jahr nach Christi Geburt M. DC. LIII.